

Een nieuw kader voor buitenschoolse Amateurkunsteducatie met kwaliteit **Muziekeducatie als eerste fase**

Of het nu gaat om sport of muziek: grote én minder grote talenten ontplooiën zich door te *doen*. Dat "leren door te doen" speelt zich voor een deel af binnen de muren van basisschool en het voorgezet onderwijs. Voor het binnenschools leren is het programma Cultuureducatie met Kwaliteit een stevige stimulans waarbij Rijk, provincie en gemeenten gezamenlijk optrekken. De gezamenlijke aanpak onder aansturing van het Rijk met als uitvoerder het FCP, lijkt een groot succes.

Kerntaak

We menen dat het zorgdragen voor het creatief vermogen de basis vormt van kunsteducatie. Daarbij staat brede talentontwikkeling centraal. Voor de toekomst is daarbij nieuwe aandacht nodig voor (gesegmenteerde) doelgroepen met het oog op een valide basis voor talentontwikkeling die uitgaat van kansen voor iedereen om zich op het vlak van kunsteducatie en muziekeducatie in het bijzonder, te kunnen ontplooiën. We denken in eerste instantie aan de aansluiting tussen de cultuureducatie in het primair onderwijs en de verdere talentontwikkeling, maar ook aan aandacht voor jongeren en senioren.

Minstens zo belangrijk is het leren in de "naschoolse en buitenschoolse tijd" – leren uit *eigen keuze* als verdiepende stap in de eigen ontwikkeling. Wij stellen voor daartoe een complementair stimuleringsprogramma op te zetten met dezelfde gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden, onder aansturing van de minister van OCW in het kader van haar stelsel-verantwoordelijkheid. Juist in de samenhang van de verschillende stimuleringsprogramma's zit de kracht en versterkt de invulling en realisatie van de stelselverantwoordelijkheid.

Wij stellen een uitbreiding van het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit' voor met een buitenschoolse component: 'Amateurkunsteducatie met kwaliteit' en geven daarin gerichte prioritering aan 'Muziekeducatie met kwaliteit'.

Toekomstbestendig stelsel

De kinderen en jongeren die er zelf voor kiezen om hun talent voor sport of muziek verder te ontdekken en ontplooiën, hebben begeleiding nodig. Voor de muziekeducatie is de kwaliteit en continuïteit van die begeleiding sinds de jaren vijftig verankerd in een (landelijk dekkend) "stelsel" van muziekscholen en verenigingen. Later zijn er op veel plaatsen centra voor de kunsten ontstaan waarbij alle kunstdisciplines worden aangeboden. Wij denken dat dit stelsel zijn waarde heeft, maar moet worden herzien en doorontwikkeld.

De 21ste eeuw vraagt om nieuwe vormen van organiseren van het publieke domein. De verhoudingen tussen overheid, maatschappelijk middenveld, markt en burger vragen om nieuwe samenwerkingsvormen: enerzijds passend bij de toegenomen autonomie van de burger en nieuw, anderzijds kansrijk maatschappelijk ondernemen met een maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Hoe kan een toekomstbestendig stelsel voor allereerst muziekeducatie er uit zien?

1. (Stedelijke) knooppunten

Knooppunten vormen de basis van het nieuwe stelsel. Wij denken aan ca. 35 knooppunten als denkrichting. De knooppunten vormen gezamenlijk de partners voor het uitvoeren van de landelijke ambities voor een toekomstbestendige muziekeducatie met kwaliteit, waarin zowel binnen- en buitenschoolse vorming van kinderen en jongeren aandacht hebben. Zij zijn tevens het vliegwiel van de lokale en regionale ketens voor muzikale vorming en samenwerkingspartner van de muziekverenigingen.

Het gaat er dus om plekken in te richten met *voldoende organisatiegraad* om als vliegwielen, partners en uitvoerders te kunnen dienen. Ontmoetingsplekken waar geprogrammeerd- en marktaanbod elkaar versterken en waar talenten (in brede zin) zich kunnen ontplooiën en verder ontwikkelen. De knooppunten hebben goede faciliteiten en er is gerichte kennis van vraag, markt en inhoud. Gezamenlijk wordt er op ondernemende wijze meerwaarde gecreëerd. Er zijn mogelijkheden voor lessen, voor samenspel, orkesten, bands, gezamenlijke optredens, amateurverenigingen, lezingen e.d. Per gemeente zullen de behoeftes aan en keuzes voor een bredere of minimaal ingerichte basisvoorziening verschillen.

Er is een adequate lokale basis-financiering nodig zodat de kosten voor de gemeenschappelijke voorzieningen zoals coördinatie, programmering, receptie, technische faciliteiten en ontvangstruimten gedekt zijn. Minder draagkrachtigen ontvangen van de lokale overheid een tegemoetkoming in de kosten via bijv. het JeugdCultuurFonds.

De organisatiegraad kenmerkt zich door een netwerk die samen een community vormt en zich ten doel stelt de maatschappelijke taak binnen het programma amateurkunsteducatie met kwaliteit optimaal uit te voeren. Vast staat wel dat een educatieve *kerntaak*, zowel binnenschools als in de vrije tijd, niet alleen om een minimale organisatiegraad vraagt, maar óók om een voldoende kunst-educatieve kennis om aan de voorwaarden voor goed muziekonderwijs in langlopende leerlijnen te voldoen. De criteria: kwaliteit, diversiteit (breedte), toegankelijkheid, continuïteit en samenhang vormen de kwalitatieve toetssteen. Het is van belang dat deze voorwaarden goed worden verwoord en getoetst, om oppervlakkig opportunisme (van zowel aanbieders als subsidienten) te voorkomen.

Er zijn al goede voorbeelden van de nieuwe werkwijze ontwikkeld en in ontwikkeling, waarbij dit maatschappelijk ondernemen ondersteund en gestimuleerd wordt door een gerichte basisfinanciering.

2. Aangehaakte buitengebieden

Alle gemeenten blijven geheel vrij om al of niet in een dergelijke plek te voorzien. Om tot borging van kwaliteit en organisatiegraad te komen, adviseren wij wel om een selectiemechanisme in te bouwen m.b.t. het kunnen deelnemen aan 'Muziekeducatie met kwaliteit'. Bijvoorbeeld door gemeenten die niet voorzien in de *meest elementaire* vorm van basisfinanciering en organisatiegraad, niet te laten aanhaken bij het beleid voor muziekeducatie met kwaliteit. Als ze bijdragen in een knooppunt in de regio, kan hierop een uitzondering worden gemaakt. Want ook de burgers en met name kinderen en jongeren uit die gemeenten verdienen een muziek-educatieve kans.

3. Lokale samenwerking op de educatieve kerntaak

Gemeenten en scholen werken vaak al samen in het kader van een lokale educatieve agenda. Ook bij het passend onderwijs en bij voorscholen en bij brede scholen en kinderopvang stemmen zij onderling af. Het verdient aanbeveling om muziekeducatie bij de lokale educatieve agenda, structureel een plek te geven. Op deze wijze kunnen we gezamenlijk met relevante partners werken aan een verbreding waarbij we zorgdragen voor de doorgaande leerlijn van het binnenschools, na- en buitenschools leren.

Wat is nodig om deze basis structuur te borgen?

1. Een convenant tussen de drie overheden (waarbij mogelijk ook veldpartijen aanhaken) waarin het nieuwe stelsel voor muziekonderwijs met kwaliteit op hoofdlijn wordt beschreven;
2. Een inhoudelijk houvast voor muziekonderwijs met kwaliteit en de organisatie daarvan in de lokale keten;
3. Het opruimen van beperkende factoren in de bestaande arbeidsvoorwaarden die belemmerend werken op ondernemerschap en flexibilisering;

4. Een flexibiliseringsbudget waarmee de sector de (ook door de bestaande instellingen gewenste) stap naar cultureel ondernemerschap kan maken, bijvoorbeeld in aanvulling op de beschikbare Asschergelden en mobiliteitsfondsen.
5. Een pilotopstelling waarin de inrichting van knooppunten wordt ontwikkeld.

Wij raden aan om in eerste instantie OCenW en het FCP als trekker van de transitie aan te wijzen.

Aansluiting op bestaande programma's en regelingen

1. Klantsegmenten

- 0 t/m 12 jaar: aansluiten op ontwikkelingen bij de brede scholen, maak kunsteducatie deel van de doorlopende ontwikkelingslijn die in de integrale Kindcentra en basisscholen wordt beoogd en maak daar de beweging/ aansluiting van binnen- naar buitenschools.
- 13-16/17/18 jaar: dit segment wordt in het tot nu toe geformuleerde rijksbeleid vaak vergeten terwijl vrije tijdsaanbod voor kinderen in die leeftijd juist belangrijk is. Als ze iets willen met muziek of andere kunstvormen is dit de leeftijd dat ze bewust kiezen en maakt de voldoende getalenteerde leerling een eventuele keuze voor een professionele loopbaan.
- Jong volwassenen (16/17/18 t/m 24 jaar): hebben vaak nog niet de middelen om hun eigen kunsteducatie te bekostigen (ze studeren op MBO, hogeschool of universiteit, werken in laagbetaalde banen of zijn werkloos), houdt daarvoor de lokale subsidie in stand (al dan niet via de vraagkant)
- Volwassenen: overlaten aan de markt tenzij er sprake is van specifieke belemmeringen (bijv. mensen met een beperking, armoede, minder vitale ouderen).

2. Regelingen

- Cultuureducatie met kwaliteit: sluit daarop aan met een regeling
- Muziekeducatie met kwaliteit voor kinderen in de vrije tijd (van 0 t/m 24 jaar)
- Cultuurcoaches, combinatiefuncties cultuur etc. kunnen relatief makkelijke uitgebreid worden
- Ouderen: een leven lang leren, eenzaamheidsbestrijding (kunst faciliteert ontmoeting)
- BIS: neem in de voorwaarden mee dat de instellingen bijdragen aan de lokale keten
- Talentontwikkeling: stimuleer de aansluiting tussen de vrije tijd en de instroom van de vakopleidingen in de stedelijke knooppunten

3. Andere disciplines

- Clusteren
- Muziek is een van de twee meest beoefende discipline, maar natuurlijk niet de enige beoefende discipline. Er is in de meeste gemeenten een levendige markt voor cursussen dans, theater en beeldend, die zowel in de centra voor de kunsten als daarbuiten kostendekkend draait. Wij merken op dat het clusteren van de disciplines mogelijkheden geeft voor meerwaarde op het gebied van ontmoeting, innovatie en maatwerk. Wij merken ook op dat de scholen steeds inzetten op een brede ontwikkeling en vragen om meerdere disciplines. Kinderen zijn nu eenmaal verschillend en hebben verschillende affiniteiten en talenten.